

*Комісаров С. А.,
кандидат юридичних наук,
Северодонецький інститут
Міжрегіональної академії управління персоналом*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН І ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. У статті акцентовано, що особливого значення в забезпеченні внутрішньої інформаційної безпеки набуває правове регулювання діяльності державних і правоохоронних органів, предметом діяльності яких і є реалізація передбачених законодавством заходів у сфері забезпечення інформаційної безпеки України.

Ключові слова: інформаційна безпека, державні та правоохоронні органи, правовий механізм.

Постановка проблеми. У XXI ст. відбулися значні зміни в зовнішньоекономічній діяльності як в Україні, так і всього світу. Ці зміни потребують більш якісного підходу до реалізації державної митної політики в державі. Регулювання правового механізму в інформаційних відносинах у митній сфері України характеризується значними змінами в зовнішньоекономічній діяльності, вони потребують якіснішого підходу до реалізації державної митної політики щодо національної безпеки держави. Необхідно відмітити, що інформація в митному праві набула важливого статусу як соціального, економічного, інформаційного розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегія розвитку суспільства водночас засвідчує, що перемоги досягають ті структури, які накопичують і вміло розпоряджуються наявною інформацією. У наш час збирання та оброблення обсягів інформації можливе лише в результаті застосування інформаційних технологій, що реалізується шляхом використання комп'ютерних інформаційних технологій. Тенденції світового розвитку встановлюють нові завдання, зокрема зі спрощення митних процедур на території будь-якої країни, закріплення ризиків порушення безпеки людини, громадян, держави, суспільства, для чого створюються комп'ютерні інформаційні системи, функціонально сумісні між аналогічними системами різних країн, а отже, доступні, керовані, безпечні, об'єднані й контрольовані.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює питання інформаційних відносин в Україні, є Закон України «Про інформацію», де зазначено, що інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі й навколишньому природному середовищі [1].

Інформація – це відомості про навколишній світ (об'єкти, явища, події, процеси тощо), які зазначають міру наявної невизначеності, неповноти знань, відчужені від їхнього творця та які стали повідомленням. Їх можна відтворювати шляхом передання людям усним, письмовим або іншим способами (за допомогою умовних сигналів, технічних і обчислювальних засобів тощо).

Наприкінці XX ст. вперше в історії людства основним предметом праці в суспільному виробництві промислово-розвинутих країн стає інформація. Виникають тенденції неухильного

пересування трудових ресурсів зі сфери матеріального виробництва в інформаційну сферу. Початок розвитку інформації в суспільстві припадає на кінець XX ст., відбулося створення електронно-обчислювальної техніки, значно збільшився обсяг нової інформації в інформаційному праві.

Всесвітня митна організація визнала підходи до прискорення та спрощення митних процедур у своїх програмних документах – Міжнародній конвенції щодо спрощення й гармонізації митних процедур, рамкових стандартах безпеки і полегшення світової торгівлі [2]. Європейська спільнота вбачає шлях до цього в зменшенні розбіжностей між митними процедурами країн світу, практичним засобом реалізації якого є створення системи «Електронна митниця».

Критерії оцінювання якості виконання інформаційної справи в Україні можуть і мають стати складовою оцінювання роботи органів держави, забезпечення прав і свобод людини в інформаційній сфері, сприяти підвищенню ефективності виконання завдань, які покладаються державою на митну службу України. Очевидно, що прискорення та спрощення митних процедур неможливі за умови використання старих технологій, основаних на паперових документах. Тут на перший план виходять інформаційні митні технології, основою яких є електронний документообіг. Держави-члени Європейського Союзу прийняли рішення діяти в межах структури «Електронна Європа», простого й безперервного середовища стосовно митних адміністрацій і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Виходячи з цього, аналогічні завдання щодо втілення новітніх технологій у митну справу ставлять перед собою митні адміністрації багатьох країн СНД, Азії, Америки та Європи. Також «Електронна митниця» – це не тільки утворення кількох країн, це майбутнє митної спільноти світу. Вона є багатифункціональною комплексною системою, яка діє в митних органах країни, поєднуючи інформаційно-комунікативні технології й сукупність механізмів їхнього застосування, що надає можливість підвищити якість митного регулювання правового механізму в інформаційних відносинах і вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної внутрішньої та зовнішньої безпеки України шляхом технологічної підтримки безперервного двостороннього потоку електронної інформації від органів державної влади й правоохоронних органів, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних адміністрацій інших держав до митної адміністрації України, упровадження новітніх процедур автоматизації процесів митного контролю, інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, контролю за переміщенням товарів, а також виконання інших функцій, покладених на митні органи держави [3].

Україна постійно вдосконалює регулювання правового механізму інформаційних відносин у митній сфері держави і створення власної інформаційної системи. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від

22 травня 2003 р. № 851-IV визначає основні організаційно-правові засади електронного документообігу й використання електронних документів. Постановою Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи» від 24 лютого 2003 р. № 208 встановлено, що одним із пріоритетних завдань розвитку інформаційного суспільства є надання громадянам і юридичним особам інформаційних та інших послуг використання електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», яка забезпечує взаємодію правоохоронних органів з органами виконавчої влади держави [4].

Державна митна служба України втілює новітні технології регулювання правового механізму інформаційних відносин у митній сфері ще з 1992 р. У 2005 р. почався новий етап роботи щодо розробки принципів побудови системи «Електронна митниця». Триває робота щодо організації й створення єдиного підходу до нормативного врегулювання інформаційних відносин здійснювання митних процедур і вдосконалення розвитку митних відносин інформаційного права із використанням системи «Електронна митниця» з метою забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки країни [5].

Правоохоронним органам держави характерні такі ознаки: цей орган діє в умовах демократії захисту прав і свобод громадян, інтересів трудових колективів, суспільства й держави, відповідно до Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р., яким нормативно закріплено перелік правоохоронних органів, які здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції в країні, на які покладено завдання щодо захисту конституційного суверенітету, національної безпеки держави й суспільства.

Правоохоронна діяльність в Україні направлена на забезпечення та додержання правил правоохоронними й державними органами, суб'єктами зовнішньоекономічної та господарської діяльності у сфері внутрішньої безпеки держави. Правове регулювання забезпечення в інформаційній сфері в державі здійснюється згідно із законодавством України й міжнародними договорами. Україна створила свою державну службу, яка є обов'язковою складовою держави. Правоохоронні органи України – це єдина загальнодержавна система, що складається з органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національного антикорупційного бюро України, органів охорони державного кордону, органів фіскальної служби, державної пенітенціарної служби тощо [6].

Повноваження правоохоронних органів визнається законодавством України, на них покладається митний контроль, декларування, переміщення та пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України, збирання мита й митних зборів, перевезення та зберігання товарів, які знаходяться під митним контролем, дізнання й оперативно-розшукова діяльність.

Висновки. З урахуванням аспектів, пов'язаних із безпекою інформаційних систем, розкриваються підходи щодо застосування технічних і програмно-технічних засобів, що реалізують задані вимоги захисту інформації в митній сфері держави. Сукупність заходів і засобів захисту інформації включає програм-

ні й апаратні заходи, захисні перетворення та організаційні заходи. Апаратний, або схемний, захист полягає в тому, що в приладах та інших технічних засобах оброблення інформації передбачається наявність спеціальних схем, які забезпечують захист і контроль інформації, контролюють правильність передавання інформації, а також екрануючих приладів, що локалізують електромагнітні випромінювання керівних мережних служб Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митої служби України. Сутність методів захисних перетворень полягає в тому, що інформація, яка зберігається в системі, передається каналами зв'язку, що виключає можливість її безпосереднього використання. Організаційні заходи щодо захисту інформації містять сукупність дій із підбору та перевірки персоналу, який бере участь у підготовці й експлуатації програм та інформації [7].

Література:

1. Про інформацію : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
2. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства, м. Найробі, 09.06.1977 р.
3. Митні інформаційні технології : [навч. посіб.] / [О.Ф. Волик, О.В. Кашесва, І.В. Дорда, П.В. Пашка]. – К. : Знання, 2011. – С. 243–245.
4. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 22 травня 2003.
5. Аблятимов Е.Е. Електронна митниця в ЄС як складова системи електронного уряду / Е.Е. Аблятимов // Митна справа. – 2008. – № 4 (58).
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 25 січня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 163. – С. 3.
7. Про захист інформації в автоматизованих системах : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 26. – Ст. 34.

Комиссаров С. А. Административно-правовые основания информационных отношений и правовой механизм их регулирования

Аннотация. В статье акцентировано, что особое значение в обеспечении внутренней информационной безопасности приобретает правовое регулирование деятельности государственных и правоохранительных органов, предметом деятельности которых и есть реализация предусмотренных законодательством мер в сфере обеспечения информационной безопасности Украины.

Ключевые слова: информационная безопасность, государственные и правоохранительные органы, правовой механизм.

Komissarov S. Administrative and legal basis of information relations and legal framework for their regulation

Summary. Of particular importance in ensuring information security becomes internal regulation of the state and law enforcement agencies, the subject of which is the implementation of statutory measures in the field of information security of Ukraine.

Key words: information security, government and law enforcement agencies, legal mechanism.